

MIRALCAMP I EL NACIONALCATOLICISME

per Esteve Mestre i Roigé i Ton Solé i Bonet

INTRODUCCIÓ

El nacionalcatolicisme fou un tret diferencial molt present en els pobles durant l'època de la Guerra Civil i la postguerra. La informació aportada per la demografia, els efectes de la Guerra Civil, la repressió franquista, la vida religiosa i l'Acció Catòlica ens permeten tenir una visió global d'un període difícil on la influència de cadascun d'aquests elements conformarien el comportament social i cultural d'un poble. Amb aquest article volem donar a conèixer la realitat que es vivia als pobles del Pla entre els anys 1936 i 1950 prenent com a exemple el poble de Miralcamp. Hem d'agrair a Carme Ribes i Josefina Sans la informació i la documentació que ens han posat a l'abast.

LA POBLACIÓ DE MIRALCAMP, 1930 A 1945

El moviment demogràfic de Miralcamp durant el període de 1930 a 1945, anys de la Segona República i els primers del franquisme, es caracteritzà per un descens de la població del 1930 al 1936 i un lleuger creixement posterior. Contràriament al comportament demogràfic de la majoria de poblacions, en els anys de la Guerra Civil (1936–1939), les xifres indiquen un moderat augment del nombre d'habitants possiblement per l'arribada de refugiats de tota Espanya. Els efectes de la guerra sobre la població de Miralcamp tingueren una incidència relativa. El descens posterior del 1943 al 1945, possiblement fos degut a la necessitat d'algunes famílies miralcampines d'anar a treballar a altres indrets per sobreviure a la misèria existent.

Fonts d'informació: Les dades de 1930, 1936, 1940 i 1945 estan extretes de l'IDESCAT i les de 1941, 1942 i 1943 són del cens parroquial que cada any feia el rector de Miralcamp.¹

1) *Status Animarum* de Miralcamp. 1940-1945 i 1946 – 1950.

Població

L'estructura social i econòmica del municipi estava basada en l'agricultura, era un poble de "pagès" en vies de transformació, com la majoria dels pobles del pla. Pocs eren els menestrals que podien viure de la seva terra i molts els que havien d'anar a jornal, però l'aigua del canal d'Urgell començava a modificar el paisatge amb la introducció dels nous cultius de reg, els fruiters, els farratges, ...

MIRALCAMP: FINAL DE LA SEGONA REPÚBLICA

A les eleccions republicanes, les legislatives del 1931, 1933 i 1936, el nombre de votants a Miralcamp augmentà en cada una d'elles i les coalicions de dretes foren les més beneficiades. Al 1931 hi van participar el 59,93 % dels habitants amb dret a vot, al 1933 el 70,89 % i al 1936 votaren el 81,02 %.

1931

Coalició Republicana	119 vots	40% dels vots emesos
Partit Catalanista Republicà	61 vots	34,56 % dels vots emesos
Bloc Obrer i Camperol	7 vots	3,93 % dels vots emesos

1933

Esquerra Republicana de Catalunya	168 vots	37,80 % dels vots emesos
Unió de Dretes	276 vots	61,98 % dels vots emesos
Front Obrer i Pagès	1 vots	0,22 % dels vots emesos

1936

Front d'Esquerres	216 vots	42,47 % dels vots emesos
Front Català d'Ordre	288 vots	56,74 % dels vots emesos
Daniel Riu	10 vots	1,97 % dels vots emesos ²

GUERRA CIVIL, AFUSELLAMENTS, CREMA D'ALTARS, CONFISCACIONS

Durant la República els ciutadans votaven les candidatures que es presentaven als ajuntaments (1931-1936). Quan esclatà la guerra hi hagué un seguit de partits que s'apoderaren dels ajuntaments –CNT, PSUC, ERC, Unió de Rabassaires, POUM, UGT,...- i els partits escollien els militants que volien que fossin a l'ajuntament.

Iniciada la Guerra Civil, amb la revolució i la formació dels comitès antifeixistes, - a Miralcamp el comitè estigué format per la CNT, PSUC i ERC - i fou aquest comitè qui escollí l'alcalde Francesc Palou Cots de Ca la Llúcia, afiliat a la CNT -acabada la guerra seria empresonat i afusellat pel règim feixista- que, al cap d'un any, dimitiria d'alcalde, ocupant el seu càrrec Lluís Prats Reñé.

L'inici de la Guerra Civil no podia ser més dramàtic pels representats més destacats de la dreta i clergues de la vila, que foren detinguts al mes de juliol de 1936, per morir afusellats –o a la presó- 5 veïns de Miralcamp a la fi de l'any 1936. Aquest fet marcaria la vida del poble durant dècades. També com a d'altres pobles es van dur a terme accions contra tot el que estava relacionat amb la religió catòlica.

El rector explicava, l'any 1942, com al juliol de 1936 arribaren al poble una partida de gent que obligaren els veïns a treure les imatges i els altars a fora de l'església i cremar-los i després va seguir la Capella del col·legi de les monges. Intervingueren cinc persones de la vila.

Amb aquest saqueig, l'església va perdre la custòdia, calzes i vasos sagrats, joies i tota la roba que es guardava a la sagristia. El cost material de les destrosses que van tenir lloc en aquell temps és un afegit més al sofriment i angouxa del cost humà.

En aquest temps, una de les accions més controvertides dels responsables municipals foren les confiscacions de béns que executaren els Comitès Populars. Terratinents com els Jovells, Capdevila, Burniols, Boldú, ... foren desposseïts dels seu béns, que recuperaren a la fi de la guerra. Aquests comitès actuaven d'aquesta manera contra les persones que creien que eren partidàries dels revoltats.

Durant la guerra moriren en combat 13 persones de la vila.

2) C. MIR; *Lleida (1890 – 1936): caciquisme polític i lluita electoral*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1985.

LA POSTGUERRA. REPRESSIÓ I EXILI

Segons consta en el llibre de comunions anuals que va de l'any 1940 al 1945, davant l'avanç de les tropes feixistes, alguns veïns de Miralcamp fugiren, i 7 persones s'exiliaren a França -i un d'ells moriria en el camp d'extermini alemany de Gussen l'any 1941.

Un cop ocupat Miralcamp, foren detingudes 24 persones, dues d'elles afusellades i 3 veïns serien portats a Batallons de treballadors; i el mossèn assenyalava que una persona estava amagada al terme.

Sobre la vida i obra dels exiliats coneixem algun detall, com en els casos d'Antonio Massot Trilla i Ramon Torres Dalmau, que ho van fer plegats. Antonio Massot va estar en diferents països europeus fins que va fixar la seva residència a Andorra, que era el lloc més proper a la seva terra. Maria Dalmau Capell, esposa d'Antonio Massot, al novembre de 1944 fou detinguda a Miralcamp, acusada de fer propaganda a favor dels Aliats i en contra del règim nazi, i el Cònsol Britànic a Barcelona s'interessà per ella davant del Governador Civil de Lleida quan feia dos mesos que estava empresonada. Acabada la guerra i sota la protecció del cònsol anglès, s'exilià a Anglaterra per retrobar-se amb el seu marit, encara que passats uns anys va tornar a Miralcamp.

Un cas singular fou el de Jaume Sans Carulla, músic i home culte que, juntament amb els seu germans, animaven el ball que es feia al cafè de Cal Bep del Carreter en plena Guerra Civil i que, l'any 1939, intentava obrir-se pas a Barcelona; ens trobem que, al mes de juliol de 1939, el Cònsol italià a Barcelona demanava informació sobre ell i les autoritats locals decidien fer-li un bon informe.

En l'acta de 17 de març de 1940, es declaraven pròfugs els següents joves:

- 1.- Jesús Martí, de la lleva de 1936
- 2.- Artur Figuera, de la lleva de 1937
- 3.- Gabriel Doulo Aguilera, de la lleva de 1938
- 4.- Josep Roy Pallàs, de la lleva de 1939
- 5.- Diego Codina Pedrós, de la lleva de 1940
- 6.- Jaume Solé Aiguadé, de la lleva de 1940
- 7.- Jaume Balagueró Martí, de la lleva de 1941
- 8.- Ramon Freixenet Boqué, de la lleva de 1941
- 9.- Amado Fario Garcia, de la lleva de 1941

On eren aquests joves?

LA VIDA A MIRALCAMP (1939-1945) SEGONS LES ACTES MUNICIPALS.

Les actes del ple de l'ajuntament d'aquell temps ens dibuixen un Miralcamp amb moltes dificultats per sobreviure. La vida al poble era difícil, l'estraperlo a l'ordre del dia, la persecució de les persones d'ideologia contrària i la inseguretat conformaren un ambient de recel, de delació que condicionaren un dia a dia de misèria i de malestar.

1.- Nomenament dels ajuntaments

El 1939 comença una nova etapa i ara són els militars qui nomena el primer ajuntament...

Així l'11 de gener es convocà l'Ajuntament sota la presidència d'un comandant militar, es reuneix ciutadans addictes al *Glorioso Movimiento* i el militar nomena a dit els qui manaran, alcalde i regidors.

El 20 de juny de 1939, es presentava a l'ajuntament de Miralcamp el comandant de la guàrdia civil de Mollerussa, feia venir els membres de l'ajuntament i a d'altres persones i, un cop reunits, els llegia un telegrama del governador civil, on es manava qui havia de plegar de l'ajuntament i qui havia de manar.

L'operació es repetiria i el comandant de la guàrdia civil continuaria llegint els telegrams del governador, segons consta en les actes, el 13 d'abril de 1941, el 31 de maig de 1941, el 13 de maig de 1944...; en aquesta primera etapa de govern feixista els ajuntaments eren nomenats pel governador civil de Lleida.

2.- El nacionalcatolicisme.

A través de les actes municipals ens adonem de la imposició del nacionalcatolicisme a la societat civil.

- Per a que tornin les Germanes, l'Ajuntament pren al seu càrrec les obres de reparacions del convent en els primers mesos del 1939.
- El 22 de juliol de 1939. En memòria de les persones que foren detingudes el 22 de juliol de 1936, a l'edifici de l'Ajuntament es fa una missa de campanya, viacrucis i entronització del Sant Crist.
- 10 d'octubre de 1939 es posa en pràctica el descans dominical. Només les botigues de queviures podran obrir fins a les 12 de migdia.
- El març de 1940 s'acordava continuar pagant la pensió de 75 pta mensuals a Antoni Camps, pare del clergue assassinat pels rojos. Aquesta pensió es pagava des del mes de gener de 1939.
- 30 de juny de 1940. Els arrendaments de les herbes del poble eren per la reconstrucció de l'església, construcció d'un altar major i el monument als màrtirs del poble.

- 22 de juny de 1941. Queda prohibit banyar-se en sèquies, sense portar “*taparabos*” o un jersei. En tot cas, queda prohibit banyar-se en qualsevol sèquia que estigui prop de camins o carretera.
- 15 d’agost de 1942. Es feien pregons, manats pel governador, on s’avisava que es castigaria qui treballés en diumenge i també els blasfemadors, calumniadors, difamadors i tothom que no parli bé.
- Agost de 1944. La Superiora de les Germanes demana a l’ajuntament una ajuda per viure durant l’estiu, ja que no tenen ingressos. Si no els la donen, marxaran del poble. S’acorda donar-los el que demanen.

3.- Miralcamp, un poble en dificultats.

1939

- 20 de gener. S’acorda formar l’*Auxilio Social* per atendre les famílies que passen gana i donar quelcom a les que ho necessitin.
- 23 de febrer. Falta carn al poble. Els pagesos que en tenen, es venen l’alfals a millor preu que el que marquen les taxes i les vaques de la població no tenen alfals. Estraperlo. **El poble es queda sense pa**. No hi ha pa per a tothom
- 14 d’octubre. Es mana a la botiga de carn que no obri fins a les 6 del matí, per evitar les cues i els escàndols que hi ha. Només es pot servir carn amb els vals de racionament.
- 4 de novembre. Es mana que la gent deixi de fer cua davant de la pastisseria. El pastisser serà castigat si a certs clients els fa tracte de favor
- Entre el desembre de 1939 i el febrer de 1940, l’auxili social de la Secció Femenina repartí 3267 racions de menjar del “*auxilio en frio*”³

1940

- 4 de febrer. Foren trobades quatre persones caçant conills amb gossos a l’interior del cementiri a les 8 hores i acusades de profanació de lloc sagrat i el 18 de febrer, dos foren multades amb 100 pessetes i els altres dos amb 50.
- 1 de març. S’**informa** en el ple de l’ajuntament **que falta pa des de fa un mes**. Tot i que el poble entregà gra més que suficient al Servei Nacional del Blat per atendre la població, no hi ha pa i els treballadors no poden anar a treballar perquè no tenen pa per menjar o el que és el mateix, passen gana. Des de l’ajuntament s’ha recorregut a la superioritat i han anat a buscar blat a Mollerussa, Lleida, Tàrrrega, Cervera, Maldà, etc... i algun cop han tornat

3) Consistia en repartir aliments com pa, llet condensada, oli, llegums, bacallà, conserves de peix i aliments per ser cuinats en els propis domicilis. S’hi acollien les famílies més necessitades. A. JARNE; *La secció femenina a Lleida*. Pagès Editors. Lleida. 1991.

només amb dues saques de blat, el que provoca un gran perjudici a l'economia local a més de fer despeses estèrils a càrrec del municipi.

- 31 de març. **Carència absoluta de pa des de fa 15 dies.**
- 14 d'abril. A Torregrossa, Mollerussa, Golmés, Puiggròs i totes les poblacions de la Segarra tenen pa suficient i **a Miralcamp no ha entrat ni un quilo de pa i com que no tenen diners no poden comprar-lo d'estraperlo.** S'acorda acudir a les màximes autoritats.
- 24 de desembre. El secretari, Ruperto Edo Grau, diu que no pot viure decorosament amb el sou que cobra degut a l'encariment de la vida i demana un augment de 1.000 pessetes a l'any. Vol l'augment mentre durin les circumstàncies anòmales per poder comprar menjar.

1941

- 7 de desembre. Com que els vaquers van a la seva, l'Ajuntament "municipalitzat" d'una manera parcial la llet que es produeix a Miralcamp i es nomena la veïna Maria Sol Masot per repartir la llet.

1942

- 4 de gener. Per haver fet burles del servei de municipalització de la llet per abastir la població i haver amenaçat de tirar substàncies brutes a la llet que portaria al decaïment moral dels consumidors, s'imposa als veïns Josep Cots Garlanda, Josefa Romà Farré, Ramona Benet Goy, Remei Vergé Castells, la multa de 25 pessetes, que pagaran en el termini de 8 dies i si continuen la campanya derrotista se'ls multarà amb el màxim i es donarà compte a la superioritat. També se sanciona Cecília Gava Alós, que es va negar a entregar la llet el primer dia de la municipalització, amb 25 pessetes de multa.
- 11 de gener. Es nomena delegats per inspeccionar les vaqueries i veure si s'amaguen vaques i litres de llet, ja que estan obligats a declarar-ho tot; seran els veïns Agustí Ibars Aldomà i Ramon Solé Sebé, que, juntament amb l'agutzil, examinaran totes les vaqueries.
- 24 de gener. S'imposa una multa de 50 pessetes a Agustí Ibars Aldomà i Josep Sió Baró per haver boicotejat la llet entregada pels vaquers, essent el cas de gravetat per posar els consumidors en un perill imminent d'intoxicació. El vaquer Wenceslao Cortada Batlle, que es nega a entregar la seva llet, també és multat amb 50 pessetes.
- 11 d'abril. Per tal de fer front a les despeses que ha suposat la municipalització de la llet, s'aprova per unanimitat apujar-la 0,15 cèntims, 0,08 seran per la venedora de llet, Maria Sol i 0,07 per les despeses dels plets.

- 9 de maig. Es multà amb 400 pessetes Josep Sans Argiles per negar-se a entregar la llet de manera continuada, boicotejant les ordres de l'autoritat i provocant alteracions d'ordre públic, amb el consegüent decaïment moral dels altres industrials vaquers que compleixen les seves obligacions
- 11 de juliol. Es decidí posar el preu de la llet a 1,50 pessetes el litre. 1,15 seria pel vaquer, 0,20 per portar-la al local i 0,15 per arbitris municipals. Un jornalер guanyava 7 pessetes al dia.

1943

- En les actes del 20 i 27 de març l'Ajuntament preveu la manera de requisar blat als productors –pagesos- per tal que no falti pa al poble.

1944

- 15 gener. Dimiteix l'auxiliar de secretaria, ja que viu a Mollerussa i degut al mal temps i tal com està la carretera, de Mollerussa a Miralcamp, no pot anar a treballar cada dia a Miralcamp. El mestre de l'escola demana clofoll d'ametlles per combustible i per barrejar-lo amb l'incombustible *orujo*.
- 18 de març. Posar cartells amb el nom del poble a l'entrada i sortida del poble.
- 1 d'octubre. Queixes contra els pastissers. El pa de racionament és molt dolent. Fora del pa de racionament cobren més del permès, i l'ajuntament els demana que rebaixin el preu que cobren, de 0,35 pta a 0,25 pta el quilo de pa.
- 8 d'octubre. Els tres pastissers de Miralcamp presenten un escrit explicant el que els costa fer un quilo de pa i demanen que se'ls deixi cobrar 0,35 pessetes el quilo, l'Ajuntament no els ho accepta, i els mana que cobrin les 0,25 pta el quilo de pa elaborat amb farina dels particulars.

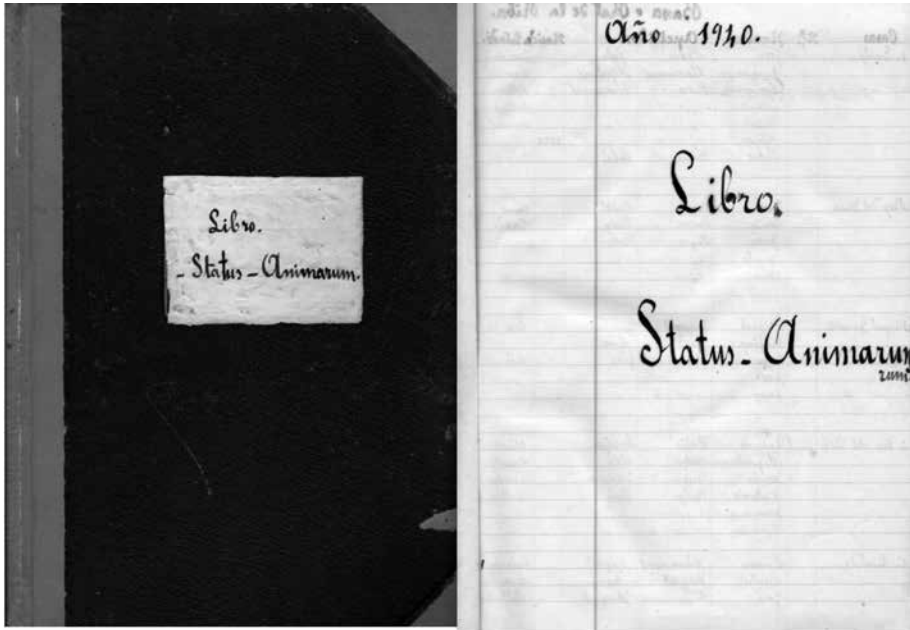
1945

- 4 de febrer. Al pressupost hi falten 2.150 pta per la JUNTA LOCAL DE LLIBERTAT VIGILADA. (Es tractava d'un grup de persones que vigilaven i informaven de les activitats i vida dels veïns que, retornats de la presó o el camp de concentració, estaven en llibertat condicional).

MIRALCAMP EN ELS LLIBRES SACRAMENTALS

El teixit social del poble, un cop eliminada la Segona República, estava marcat pels odis i els rancors, per ideologies i creences oposades, pel dolor i la desesperació fruit de la Guerra Civil. Llums i ombres d'uns sentiments que s'intentaren apaivagar amb la repressió i la negació de les llibertats imposades per la dictadura franquista.

El catolicisme es restaurà com a religió oficial i protegida per l'Estat. Es prohibiren tot tipus de manifestacions externes de cultes aliens al catòlic i la presència

Llibre d'ànimes

eclesiàstica envaï tots els racons de la vida del poble. L'obligatorietat del rector d'anar a l'escola a ensenyar el catecisme i, alhora, inspeccionar el clima que s'hi respirava formava part dels controls periòdics del que aprenien els alumnes i del que ensenyaven els mestres, atès que la Junta Local de Primera Ensenyança, habitualment, els hi delegava.

De fet, la funció fiscalitzadora dels rectors anava més enllà i arribava a tot el veïnat. Des del Concili de Trento (1545 – 1563) fou obligatori enregistrar els baptismes, matrimonis i sepultures, així com les confirmacions i l'*Status Animarum* (registre de l'obligació de confessar-se i combregar almenys una vegada a l'any per Pasqua florida).⁴

El llibre del compliment pasqual, o *Status Animarum*, és un reflex de la composició de la població de la parròquia de Miralcamp, essent un registre d'excepció per a la demografia i l'antropologia històrica de l'any 1940 al 1949. D'aquest període també hi consten altres informacions relacionades amb el comportament moral i ideològic dels parroquians com l'assistència a missa, la freqüència amb què anaven a combregar o si eren bona gent.

4) Llibres sacramentals que el rector de la parròquia havia d'omplir amb regularitat. A l'*Status Animarum* hi constava el carrer amb els noms de les cases, les persones qui hi vivien amb el nom i els cognoms, any de naixement, estat civil, procedència, professió i si havien complert amb l'obligació del precepte pasqual.

L'apartat "Observaciones" és una mostra més del posicionament de l'església de la postguerra envers la fidelització a la dictadura franquista i al proselitisme catòlic. Les expressions " *está a la cárcel. Pues era de los rojos maleantes*", " *está a Francia, por ser de los rojos maleantes*", " *José no va mucho por la iglesia, es indiferente y extraño en religión. Sus hijos son buenos adictos a la iglesia y tocan el armonio en la funciones religiosas*", " *su hombre la ha dejado y ella tampoco lo quiere. Es refugiado de Aragon*" o " *es muy buena y hace mucha acción católica*" anaven prenent força en la consciència col·lectiva i podien ser d'ús habitual.

El *Status Animarum* dels anys 1946 al 1949 és molt més auster en expressions de les que hi ha en el llibre dels anys anteriors. Solament se significa els habitants que es manifesten absolutament en contra de l'església, els que compleixen el mínim però els seus comportaments són poc favorables al fet religiós i els feligresos que participen de tots els esdeveniments religiosos i donen suport a la figura del rector.

ANYS 1946 - 1949

<i>No cumple con la iglesia.</i>	57
<i>Cumplen pero fríos en religión</i>	63
<i>Buena gente y de comunión frecuente</i>	140

El comportament religiós de la gran majoria dels homes i dones de Miralcamp no queda reflectit en el llibre, possiblement perquè el rector el considerava dins de la norma i no tenen cap anotació.

Cada any es tancava el recompte del compliment pasqual amb les dades quantitatives del nombre de veïns del poble, quants havien complert amb el precepte pasqual, el nombre de nens i nenes que havien fet la primera comunió, les misses celebrades i les comunions repartides. Dades que el bisbe validava, amb la seva signatura, el dia de la visita pastoral.

Resum del nombre de persones que compliren l'obligació d'anar a combregar almenys un cop a l'any:

Any	Homes	Dones	Total habitants	Han complert		Total
				homes	dones	
1940			1044			645
1941			1050			669
1942			1065			718
1943			1083			726
1945			1043			716
1946	497	516	1013	338	437	775
1947	475	511	986	331	409	740
1948	499	510	1009	361	410	770

Recordatori de la visita de la Verge de Fátima. Miralcamp

L'IDEARI FRANQUISTA I EL CATOLICISME

La comunió entre l'ideari franquista i el catolicisme fou anomenada pels historiadors com a nacionalcatolicisme. Era l'instrument cultural i legitimador del règim. Espanya i religió catòlica anaven junts, el destí del país s'identificava amb la fe cristiana i un bon espanyol era un bon catòlic.

Els sermons i les pastorals molt sovint estaven plens de paraules buides o d'una gran preocupació per la moral amb un oblit premeditat de la injustícia social, la manca de llibertats ciutadanes, les presons, tortures o execucions massives. Es posava molt fervor en dur a terme actes de pietat massius: les processons de Corpus i Setmana Santa, el mes de Maria al maig, la festa del Sagrat Cor al juny o els sermons de Setmana Santa.

Un exemple d'aquest actes de pietat massius fou la vinguda de la Verge de Fátima al Pla d'Urgell l'any 1949, promoguda pel bisbe de Solsona, Vicente Enrique y Tarancón. L'entrada fou per Sidamon i segons els documents de l'època "tot el poble de Sidamon fou un temple on s'aplegaren milers de persones de molts pobles i bisbats veïns". El 15 d'abril, l'alcalde de Miralcamp, Francesc Roma Balp, per donar major esplendor i realçar la festa de la visita del bisbe de Solsona

amb la Verge de Fàtima pel dia 29 d'abril i donada la rellevància de dit Bisbe i dels actes que es volen portar a terme, proposa a la Corporació que es contracti una orquestra que acompanyi els cànctics religiosos, i s'ordini al veïnat que engalani cases i carrers i es contracti els joves d'acció catòlica de Sant Guim, que formen un grup folklòric, perquè actuïn a Miralcamp aquell dia 29. S'acorda acceptar-ho i que totes les despeses d'aquell dia les pagui l'Ajuntament.

El ple de l'Ajuntament del 15 de maig acordà pagar l'orquestra de Torregrossa que va actuar el dia 29 d'abril i diversos industrials de Mollerussa i obrers de Miralcamp per la construcció de l'ARC del TRIOMF que es va fer a l'entrada del poble, i que tot plegat valia 1.551 pessetes.

El *Colegio de las Religiosas Siervas del Sagrado Corazón de Jesús* de Miralcamp organitzà al llarg d'un cap de setmana, d'un any que no podem precisar, un seguit d'actes solemnes amb participació massiva d'alumnes, exalumnes i feligresos del poble, per magnificar l'acte de portar una Verge de Fàtima a la capella del Col·legi.⁵

Jaume Barallat (1996) diu que el nacionalcatolicisme es legitimà amb dos documents fonamentals de la història del franquisme: la Carta Col·lectiva del Bisbat espanyol de 1937 per la qual l'Església espanyola, per demanda de Franco, es posava al costat de la causa dels sollevats i definia la guerra com una "cruzada", i el Concordat de 1953, que concedia un gran poder a l'Església en moltes matèries, com a contrapartida de permetre a Franco intervenir en el nomenament de les jerarquies eclesiàstiques.

"Els bisbes espanyols, a la guerra civil, opten per Franco en definir el cop militar com una "cruzada". Aquesta definició els porta a una reinterpretació del missatge predicat, el producte del qual serà el nacionalcatolicisme. Ara bé, els bisbes sols no podien arribar de manera efectiva a la gran massa del poble sense comptar amb uns comandaments intermedis. Aquest últims, els que farien de pont entre els estratèges definidors de l'alta política i la tropa feligresca; serien els apòstols seglars".⁶

I, aquest pont el conformaria l'**Acció Catòlica**,⁷ associació creada en cadascuna de les parròquies dels pobles que acompliria amb la finalitat de la pròpia Església: l'anunci de l'Evangelí a tots els homes i ambients; i en formarien part totes aquelles persones que volien fer apostolat seglar ajudant a l'església en les seves tasques pastorals.

5) *Programa d'actes del Col·legi de monges*. Arxiu particular Josefina Sans. Miralcamp. 1949

6) Jaume BARALLAT BARÉS, *Devotes, croats i militants. L'apostolat seglar sota el franquisme a Lleida*. Pagès Editors. Lleida. 1996.

7) Associació pública de fidels que fou impulsada i estructurada pel Papa Pius XI en l'encíclica *Ubi Arano* de 1922. És concebuda como una força activa que agruparà els fidels sota l'autoritat episcopal per aconseguir una cristianització dels costums i de la vida pública i, sobretot, per combatre el laïcisme.

Programa d'actes del Col·legi del monges. Miralcamp

Als nostres pobles, després de la guerra civil, l'Acció Catòlica prengué una dimensió de gran importància social. Fou una eina clau al servei de la parròquia per sensibilitzar i formar els joves en la fe catòlica. Estava estructurada en quatre branques: homes, dones, nois i noies, i les seves actuacions s'articulaven a través del trinomi Pietat, Estudi i Acció. I una de les eines metodològiques potents de formació era el "Círculo de Estudios"⁸.

De l'Acció Catòlica a Miralcamp tenim constància, a través de les Actes i dels llibres de Comptabilitat, de l'existència de la branca de les dones: **Associació femenina d'Acció Catòlica** i la dels nois: l'**Aspirantat**. En alguns d'aquests llibres de comptabilitat hi ha anotacions de pagaments que corresponen als homes, per tant, possiblement hi hagués l'Associació masculina d'Acció Catòlica, de la qual no s'han trobat les actes.

ASSOCIACIÓ FEMENINA D'ACCIÓ CATÒLICA

A Miralcamp, el 12 d'abril de 1939 es constituí provisionalment el Grup de Joves d'Acció Catòlica i al febrer de l'any següent es reuniren nou noies a la casa

8) Per a més informació, vegeu a Pere FULLANA / Feliciano MONTERO, *Los modelos educativos juveniles del movimiento católico en España*. Ed. Universidad de Salamanca, pàg. 45. 2003.

rectoral per constituir formalment l'Associació Femenina d'Acció Catòlica, es llegí el Reglament i s'elegí els càrrecs:

Presidenta: Concepció Pedra Claramunt

Tresorera: Antonia Solé Rojas

Secretària: Maria Berengué Vilalta.

Consiliaris: *Rvdo. José Todó, cura-encargado, Rvdo. José Canal, cura-ecónomo.*

Les reunions eren mensuals, el diumenge per la tarda a la casa rectoral o al convent de les monges, tal i com estava estipulat en el seu reglament. El contingut de cada reunió seguia bàsicament el mateix esquema: en compliment de l'article 21 del Reglament, una jove llegia una part de l'evangeli i una altra feia el comentari; en alguna de les actes, a part de l'evangeli, també es tractaven altres aspectes litúrgics i morals. Es repassaven les accions realitzades durant el mes anterior i es nomenaven les responsables de preparar la lectura i comentari per la propera reunió. A cada sessió es passava llista de l'assistència.

L'Associació, a més de la vesant evangelitzadora i de promoció d'accions pietoses, era un instrument de control i de coerció sobre les noies associades.

Com a exemples tenim que a la quarta reunió, la del 7 de juliol, es comunicà a les assistents que s'havia decidit commutar la sanció d'anar a les excursions recreatives per una multa d'1 pesseta. La sanció s'imposà a quatre noies que van anar al ball de Bellpuig aprofitant la representació de l'obra de teatre que feren en aquest poble. La transgressió del reglament i de les directrius de l'Acció Catòlica eren motiu d'expulsió de l'associació. Montserrat S., Maria M., Cecília M. i Margarita S. foren algunes de les noies expulsades.

A la reunió del mes de febrer de 1941 es decidí sancionar amb 25 cèntims la falta d'assistència. Tot i les sancions, l'assistència a les reunions d'aquell any fou molt irregular, amb 30 sòcies inscrites, a l'abril n'hi faltaren 12, al maig 16, al setembre 28 i al novembre 17.

El consiliari de l'associació era un dels dos capellans de la parròquia de Miralcamp i era el responsable de vigilar que es complissin les finalitats de l'Acció Catòlica, presidia les reunions, posava les sancions i nomenava els càrrecs directius. Quan, al novembre de 1942, la presidenta Concepció Pedra Claramunt es casà fora del poble, el consiliari nomenà Mundeta Garreta Treveria; com a secretària Maria Berenguer Mir i Tresorera Isabel Dalmau Torres. Poc més tard, al gener de l'any següent, la presidenta dimití per qüestions privades i el rector nomenà presidenta Filomena Piró Bellet per ocupar el càrrec.

El Teatre era l'únic espai cultural permès dins les limitacions i la censura. Les representacions d'una o dues obres de teatre cada mes, foren una de les activitats

culturals més reeixides al poble. *Detective Nik-Robert y Trapacerias, L'Orgull de la boniquesa, Misteri del Bosc, Estofat a la catalana, Marcel i reclutes, Príncipe a la fuerza o Lluc el Pastor y la Guasa* foren algunes de les obres que es van poder representar al casal parroquial de Miralcamp i a altres pobles de les rodalies com Bellpuig o Castellldans.

Les entrades era una font d'ingressos per a l'Associació i per als comedians, que cobraven el 25% del que s'havia recaptat. De l'any 1940 al 1943 es va ingressar 1989 pessetes.

1940	339 pta
1941	456,50 pta
1942	756,50 pta
1943	437 pta

Per ser sòcia de l'Associació pagaven una quota mensual de 3 pta. A final d'any, quan es tancava la comptabilitat, el 75 % de l'import de les quotes recaptades s'enviava al bisbat de Solsona. La resta dels ingressos es dedicaven a pagar les despeses que comportaven les obres de teatre i encara es podia fer donatius al seminari de Solsona o pagar alguna missa. A partir dels anys 60 també es destinava algun ajut econòmic a les famílies més pobres del poble. Ajudar a comprar unes sabates ortopèdiques o comprar lots de Nadal foren algunes de les despeses que consten en els llibres de comptabilitat.

L'ASPIRANTAT

Per accedir a ser membre de ple dret d'Acció Catòlica era necessari superar un període de formació. Els aspirants havien de participar i realitzar les accions proposades, sota la direcció del rector de la parròquia i assistir a totes les reunions setmanalment.

El pas d'aspirant a soci es duia a terme en un acte públic, oficiat pel consiliari o rector, seguint el ritual establert per l'autoritat eclesiàstica. Al 1945, un dels actes d'aquest ritual consistia en exigir als aspirants fidelitat a l'ofici apostòlic de militant d'Acció Catòlica i actuar sempre com a catòlics exemplars. El compromís s'adquiria contestant les preguntes fetes per l'oficiant.⁹

Els nous socis rebien el nomenament i la insígnia, degudament beneïdes. En el cas del sexe masculí, l'oficiant els penjava el distintiu però a les noies els la donava a la mà dreta perquè se la pengessin elles mateixes.

9) *Ritual Unificado de Acción Católica. Dispuesto por la Direccion Central de A.C.E. en abril de 1945. Secretariado Diocesano de A.C. Seminario Conciliar. Solsona*

ELS JOVES ASPIRANTS D'ACCIÓ CATÒLICA DE MIRALCAMP

El dia 6 de desembre de 1949 es constituí el grup de joves aspirants d'Acció Catòlica de Miralcamp segons consta a l'Acta de Constitució provisional de l'aspirantat de la parròquia de Sant Miquel Arcàngel de Miralcamp.

“En la parroquia de Miralcamp, reunidos el Rvdo. José Sampons, Conciliario; el Rvdo. Dr. José Canal Cura-párroco; el Sr Melcior Claramunt, Presidente de los Jóvenes de A C y Joan Farnell, Secretario de los mismos, proceden a la constitución provisional del Aspirantado de la Asociación de los Jóvenes de Acción Católica.

El Rvdo, José Sampons da a conocer la Comisión Directiva nombrada por la autoridad eclesiástica con los cargos y nombres:

Presidente: Antonio Vall Tomás

Secretario: Ramón Pallás Pallás

Tesorero: Lorenzo Piró

Vocal de Piedad y Estudios: Jaime Sans Claramunt”

Els joves aspirants que varen començar eren 12, d'edats entre 10 i 15 anys. Setmanalment, es reunien a l'escola parroquial de Miralcamp sota la direcció del *Rvdo. Cura-coadjutor* per a complir amb allò manat per les directrius eclesiàstiques.

Durant els anys que va durar l'Aspirantat es realitzaren 39 reunions i de les actes d'aquestes reunions podem extreure'n el contingut i la dinàmica que seguien. En primer lloc, es duia a terme el *Circulo de Estudios*, on es llegia i s'explicava l'Evangelí del dia, estudiant l'obra de Jesucrist, com a referent de la vida cristiana. A continuació, treballaven detalladament els manaments de la Llei de Déu, els manaments de la Santa Església, els Sagraments... entre altres, i per assegurar-se que aquests aspectes de la moral conformessin el comportament del jove aspirant, aquest tenia unes obligacions a complir: “...la visita diària al Santíssimo, la confesión frecuente, recibir el Santíssimo, la obligación de dar buen ejemplo, la obligatoriedad de pertenecer todos los que son aptos a la Acción Católica bajo pena de pecado, el hacer buen hogar en la calle, la necesidad de la Acción Católica en los tiempos difíciles y de notable trascendencia, la cooperación en una rifa a favor de la Misiones...”

Per acabar la reunió llegien i comentaven dues revistes: *Brújula* i *Trampolín*¹⁰. A cada reunió passaven llista i nomenaven els dos aspirants que havien de preparar la propera reunió.

El seguiment del grup de joves es duia a terme a través d'un resum mensual de les activitats i de la vida religiosa dels aspirants agrupades en els apartats de:

10) *Trampolín*. Revista humorística i d'aventures amb seccions de text i passatemp. Editada per la secció d'aspirants d'Acció Catòlica. Madrid. 1949 - 1959

Piedad, Estudio, Acción y otros Actos de Apostolado. El resum el feia el Secretari i es trametia al bisbat de Solsona. Com a exemple tenim el del mes d'octubre de 1950.

Piedad.- *Con ocasión del Septenario de Almas se ha vivido un ambiente de vida sobrenatural bastante intenso. Todos los jóvenes han asistido diariamente al Santo Rosario y Sermón e igualmente a las conferencias dadas exclusivamente para ellos. Ha habido un aumento de Sacramentos.*

Estudio.- *“Régulo en Cartago”, “¿Cuál es el joven de carácter?”, “Educate”, “Palabras de Epicteto” La fuerza de un gran objetivo “ El joven de carácter”.Promedio de asistencia: unos quince (15.) Impresión del mes: Buena.*

Acción.-*Negativo resultado de la última reunión mensual.*

Otros actos de apostolado.- *El día 29 se hizo una función teatral a cargo de los jóvenes de AC a favor de las Misiones.*

Miralcamp, 5 de noviembre de 1950.¹¹

El buidatge de les actes ens permet aproximar-nos a la vida del grup dels aspirants d'Acció Catòlica que, segurament, és el mateix que van seguir tots els pobles del voltant. En el nostre cas, alguns dels aspectes que es controlava de la vida religiosa del jove Aspirant eren:

- la freqüència en rebre el Santíssim, de les visites al Santíssim, de confessar-se, assistència a Missa, al Rosari, al Viacrucis...
- la participació en el mes de Maria, la Cavalcada de Reis, Rifés per les Missions, pel Seminari, la Romeria a Montserrat, Campionats de futbol, de ping-pong, ...
- la subscripció a les revistes editades pel bisbat
- la participació activa en el *Círculo de Estudios*
- l'assistència a les reunions.

Fins els anys 50 i 51, les valoracions són positives en els diferents apartats, mantenint un bon nivell d'assistència i participació en les activitats. És a partir de l'any 52 que es detecta una tendència a la baixa generalitzada en tots els aspectes, augmenten les valoracions negatives i minva progressivament l'assistència a les reunions. En un full del resum mensual hi trobem l'observació que possiblement el treball al camp podria ser motiu de la baixa assistència i de la poca vida espiritual. Possiblement influïren altres variables. Fos el que fos, l'aspirantat de nois de l'Acció Catòlica de Miralcamp començà a trontollar.

11) Còpia del full mensual d'activitats que s'enviava al bisbat de Solsona. *Llibre d'actes dels Joves Aspirants. 1941 - 1952*

EL GRUP D'ASPIRANTS D'ACCIÓ CATÒLICA DE MIRALCAMP, NO CONTINUARÀ!

L'acta del dia 27 de gener de 1953 reunits a l'escola parroquial per dur a terme el *Circulo de Estudio* es proposà als joves Aspirants el total acompliment de les normes diocesanes de l'Acció Catòlica.

Els joves responen que no els serà possible poder-les acomplir i prefereixen deixar de pertànyer al grup d'Aspirants d'A.C, fet que es comunicà a l'Il·lustre Consiliari diocesà i quedà desfet el grup d'Aspirants de l'Acció Catòlica de Miralcamp.

A l'any 1970, l'associació femenina d'Acció Catòlica de Miralcamp deixà de tenir moviments de caixa, ni despeses ni ingressos, i a l'any 1977, el romanent de diners s'emprà per pagar la calefacció de la parròquia. Quedava la secció local de la Secció Femenina, que si bé a Miralcamp no va estar molt activa, fou un instrument centrat a reforçar els principis del nacionalcatolicisme en la instrucció de les dones joves perquè fossin bones patriotes, bones catòliques, bones esposes i mares, amb l'encàrrec de fer formació a través del compliment del Servei Social.

PER ACABAR...

Hem parlat d'uns fets de fa més de set dècades, quan als anys 40 del segle passat, generacions de joves d'Acció Catòlica iniciaren un camí conreat per uns valors morals imposats per l'església i la dictadura franquista que s'havien d'acatar a la força. Però, de ben segur que molts d'aquests nois i noies van preservar en la seva intimitat individual la llibertat de poder reeixir i lluitar per un canvi de model social i cultural -i així va ser -i quedà corroborat amb la creació de noves organitzacions que evolucionaran i transformaren el país.